

ŽIŽKUV MECH

Po dlouhém usilovném hledání v děkanském kostele v Čáslavi byla nalezena schránka s kostmi husitského vojevůdce Jana Žižky z Trocnova. Mezi kostmi byly nalezeny i zbytky mechu. Když sbíral spisovatel Miloslav Ivanov materiál ke své knize "Kdy umírá vojevůdce", s kriminalistickou důkladností ohledal všechny nálezy včetně zbytků mechu. Zde byl ovšem i bystrý duch kriminalisty bezradný. Jak se mezi kosti dostal mech? Kdosi mu poradil, aby jej poslal do Hostinného a tak mu najednou přišla neforemná obálka s dopisem a epruvetou s kousky mechu. M. Ivanov se dotazoval, o jaký mech se jedná a jak se asi dostal mezi Žižkovy kosti. První otázka mohla být ihned zodpovězena: šlo o *Leucodon sciuroides*, docela obyčejný mech. Na druhý dotaz by asi fantasta odpověděl, že se jedná o mech rostoucí na dubu, pod kterým údajně Jan Žižka zemřel, protože tento mech často roste na kůře starých stromů. Tuto myšlenku jsem ale ihned zavrhl jako příliš fantastickou. Byl tu ale i druhý, realističtější nápad. Žižkovy kosti byly tajně roku 1620 nebo 1623 vyzvednuty z náhrobní tumbly v kostele, uloženy do malé truhličky a tajně kdesi zazděny, aby ušly zničení. Domnívám se, že kosti nebyly položeny jen volně na dřevěné dno truhličky, ale na nějaký mechový polštářek nebo na vrstvu mechu. Proč byl použit zrovna mech? Vysvětlení je jednoduché. V době renesance byla kultura a hygiena na značně vysokém stupni. Proto byl v každém měšťanském domě stále při ruce pytel s mechem a kdo potřeboval, vzal si z něho cestou na toaletu. Tehdejší papír se k tomu nehodil a měkká suchá otava, která k tomu účelu sloužila ve středověku, již asi nevyhovovala. Mech byl tedy skutečně při ruce. K tomuto tvrzení existuje více důkazů. Mohutné vrstvy subfosilních mechtů se našly v kulturních jamách (tak se odborně nazývají středověká hnojiště) v mnoha našich starobylých městech, např. v Opavě, Sezimově Ústí, Mostě a jinde. Mechy nalezené v těchto jamách se dají dobře identifikovat. A tady jsme u další bryologické zajímavosti. V kulturních jamách jsem našel vždy jen epifytické rostoucí mechy, žádný druh pozemní. Zase tu vyzvstala otázka proč? Odpověď je jednoduchá. V porostech pozemních mechtů žije všelijaká kousavá, ba i jedovatá zvířena. Bryolog ale myslí i na jiné. Jak asi tehdy musely být obrostlé kmeny stromů i v nižších polohách, když stačily zásobovat mechem mnoho našich měst téměř po 150 let. Byl by to asi tenkrát pravý bryologický ráj. Jen škoda, že se tehdy mechorosty ještě nestudovaly!

Zdeněk Pilous

LICHENOLOGICKÉ A BRYOLOGICKÉ HERBÁŘE BOTANICKÉHO MUSEA V HELSINKÁCH (H)

Botanické museum při Helsinské universitě bylo založeno v r. 1828. Dnes je součástí Finského přírodovědného musea, jež je samostatnou institucí v rámci university a nezávislou na katedře botaniky a botanické zahradě, s nimiž však je v těsném kontaktu. Botanické museum má tři oddělení (fanerogamologické, kryptogamologické a mykologické) a celkem pečuje o 2,6 milionu položek (údaj z r. 1985). Celkový počet odborných zaměstnanců zahrnuje asi 10 vědeckých (polovina PhD) a 15 technických pracovníků. Pro zajímavost katedra botaniky zaměstnává asi 100 lidí, z toho 7 profesorů a asi 20 vědeckých pracovníků. Fanerogamologické herbáře jsou stále umístěny v historické budově katedry botaniky v botanické zahradě v centru města (Unioninkatu 44). Naproti tomu herbáře kryptogam a hub měly v posledních deseti letech pestřejší osud: lichenologické a mykologické byly v roce 1981 umístěny do